

REPERCUSSIES VAN HET IXe CONGRES VAN DE CPSU OP DE CPN.

Direct na het congres.

Het XIe congres van de CPSU, gehouden van 14 - 25 Februari 1956, werd namens de CPN bijgewoond door de algemeen secretaris Paul de GROOT en organisatie-secretaris Henk HOKSTRA.

Bij terugkomst uit Moskou op 3 Maart 1956 bleek - zoals achteraf kon worden vastgesteld - Paul de GROOT nog geringer wetenschap te hebben van de door Chroestsjow op de laatste dag van het CPSU-congres in besloten kring gehouden rede over de personen van Stalin, terwijl ook de vergaande strekking van de redevoeringen van Mikojan en Pankratova niet tot hem was doorgedragen. Wel was hem duidelijk geworden, dat er hevige spanningen onder de Russische leiders heersen.

Op 17 Maart 1956 - de dag waarop in de Westerse pers voor het eerst gewag werd gemaakt van de geheime rede van Chroestsjow - publiceerde De GROOT in het officiële CPN-organ "De Waarheid" een artikel, waarin Stalin in zijn betekenis bijna volledig behandeld werd. In "De Waarheid" van die dag werden overigens de als laatste nieuws gepubliceerde onthullingen over de Chroestsjow-rede in de Westerse pers als lasterverhalen gebrandmerkt.

Resolutie van 10-4-'56 n.a.v. onthullingen omtrent de Chroestsjow-rede.

Hiermee geneedsaakt door de in eigen rijen ontstane ongerustheid, kwam de CPN - als laatste in de rij van de West-Europese communistische partijen - op 10 April in een resolutie van het partijbestuur tot een stellingname t.a.v. het XIe congres en de Stalin-affaire. In deze resolutie wordt Stalin nog zo gunstig mogelijk voorgesteld. Verder kwam daarin als origineel geluid van de Nederlandse partij naar voren de opvatting, dat men in den vervolge geen stelling zou nemen inzake interne gebeurtenissen in andere landen (i.e. het Sowjet-blok), indien deze aan de beoordeling van het partijbestuur zouden ontsnappen. Hierbij betreurde de partijleiding het, onjuist gebleken handelingen in de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen in het verleden te hebben verdedigd.

In hetzelfde kader sprak het partijbestuur zich uit tegen het zonder meer overnemen van Sowjet-theorieën op het gebied van kunst en wetenschap.

De publicatie van de Chroestsjow-rede van Juni 1956.

De in begin Juni 1956 door het State Department van de Verenigde Staten openbaar gemaakte tekst van de Chroestsjow-rede bracht grote opschudding in top- en middenkader en onder de intellectuele leden van de CPN. Na aanvankelijk ook deze publicatie te hebben gebrandmerkt als een belachelijke vervalsing, gaf de partijleiding later te kennen, dat deze tekst inderdaad een min of meer juiste weergave van de Chroestsjow-rede zou kunnen zijn.

Parlementsverkiezingen van Juni 1956.

De teleurstellende uitslag van de 13 Juni 1956 gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal, bracht de CPN nieuwe zorgen. Ondanks het feit dat de partijleiding er in begin Mei in geslaagd was door een overeenkomst met de Socialistische Unie, dit socialistische dwergpartijtje van deelname aan de verkiezingen te weerhouden,

liep haar stemmenpercentage terug van 6.16% (1952) naar 4.75%. Verder liggende bedoeling van de met de Socialistische Unie gesloten overeenkomst was - in het kader van de opdracht van het IIe congres van de CPSU inzake samenwerking met de socialisten - het creëren van een mogelijkheid om via dit partijtje in gesprek te komen met de socialistische Partij van de Arbeid. Een en ander is inmiddels op niets uitgelopen.

Partijbestuurszitting Juni 1956.

Ter bespreking van de verkiezingsuitslag en van de Chroestsjow-rede, vond van 23 t/m 25 Juni 1956 een - langdurige en verwarde - zitting van het partijbestuur plaats. Paul de GROOT gaf hierin uiting aan zijn onbehagen door er op te wijzen dat de rede van Chroestsjow volgens de gepubliceerde tekst niet op het peil stond van een verantwoordelijk bestuurder van de CPSU. Tenzelfder tijd nam hij afstand van de reacties van Togliatti en Thorez, wier verzoek om publicatie van de juiste tekst van de rede door hem als een ongeoorloofde inmenging in de interne aangelegenheden van de CPSU werd aangemerkt. Hij beval PCF en PCI aan, zich de positie van de CPSU in te denken in de tijd van Stalin's fouten en verweet hen niet voldoende zelfkritiek te hebben geuit ten aanzien van hun eigen tekortkomingen wat betreft het steun verlenen aan de Sowjet-Unie. De GROOT hield vast aan de stellingname van het partijbestuur over de Stalin-questie, vastgelegd in de resolutie van 10 April 1956.

Mede naar aanleiding van de opheffing van het Kominform stelde De GROOT, dat een organisatorische band met andere communistische partijen alleen maar hinderlijk kan zijn. Hij meende dat de Nederlandse weg naar het socialisme geheel zou verschillen van die van landen als Frankrijk en Italië. Een onderschikking van de Nederlandse partij aan de partijen van die landen is - zo heeft De GROOT zich meermalen in vertrouwde kring uitgelaten - onduidelijk.

De onzekerheid in eigen rijen trachtte De GROOT op te vangen door een hersien van de interne organisatie en de werkwijze van de CPN aan de orde te stellen. Hierbij was hij kennelijk van plan ook de positie van de nevenorganisaties, zoals de communistische vakcentrale en de jeugd- en vrouwenbeweging opnieuw in ogenschouw te nemen, waarbij hij persoonlijk neigde naar opheffing van deze groeperingen.

Voor het eerst sinds jaren trad er in deze partijbestuurszitting bij enkele vooraanstaande partijbestuursleden een zekere wankelmoedigheid aan de dag; zij gaven er blijk van dat hun vertrouwen in de CPSU ernstig was geschokt.

Bij het kiezen van de datum voor deze partijbestuurszitting was de CPN - evenals bij het publiceren van het artikel van Paul de GROOT op 17 Maart - niet bijzonder gelukkig. Immers enkele dagen later, t.w. op 30 Juni, gaf het Centraal Comité van de CPSU - als eerste officiële reactie van de Sowjet-partij - haar resolutie over de persoonsverheerlijking en de gevolgen daarvan uit.

Discussiegrondslag voor het 18e partijcongres CPN.

In de eerstvolgende partijbestuurszitting op 20 en 21 Augustus 1956 werd er in de aldaar opgestelde discussiegrondslag voor het 18e congres op gewezen, dat er tussen bedoelde resolutie van het CC-CPSU en die van het PB-CPN van 10 April 1956 overeenstemming bestaat. In deze discussiegrondslag wordt overigens de problematiek van de communistische theorie en de tactiek in het huidige stadium gemeden en vlucht de partijleiding in vraagstukken van de organisatie. Door wijzigingen in de partij-organisatie, zoals b.v. de instelling van een partijraad, het opheffen van het partijsecretariaat, de partijbureaux en de bedrijfs-

afdelingen, wil men pogen de partij een meer Nederlands gezicht te geven en hoopt men de samenwerking met de Partij van de Arbeid - in het kader van de toenadering tot de socialisten - te vergemakkelijken. Hierbij ging men uit van de gedachte, dat de politieke lijn van de partij juist was geweest.

Contacten met de PCF.

In begin September 1956 was Paul de GROOT aanwezig op het feest van de Humanité te Parijs. Hij heeft aldaar met vooraanstaande Franse partijgenoten van gedachten gewisseld en hierbij zijn ook de voorgestelde veranderingen in de partij-organisatie ter sprake gekomen. Gezien de nogal conservatieve opvattingen van de Franse partij inzake organisatorische vraagstukken, is het niet uitgesloten dat van Franse zijde bezwaar is geopperd tegen het Nederlandse plan tot opheffing van de bedrijfsafdelingen en de instelling van een partijraad. Een dergelijk lichaam - bestaande naast het partijbestuur - zou strijdig kunnen zijn met de communistische opvattingen omtrent de noodzaak van het bezitten van één centrale leiding.

Een zekere bemoeienis van de PCF met de zaken van de CPN zou ook kunnen blijken uit het feit, dat het lid van het politiek bureau van de PCF, Léon Feix, die als gedelegeerde op het CPN-congres in begin October verscheen, enige dagen daarvoor t.w. op 28 en 29 September een kort bezoek aan Amsterdam bracht, bij welke gelegenheid hij een onderhoud met de CPN-leiding had.

Bevoogding van de kant van de Franse CP wordt door Paul de GROOT onduldbaar genoemd.

Ontwerp-congresresolutie.

Op 2 October 1956 verscheen in "De Waarheid" een ontwerp-resolutie voor het congres, die - in tegenstelling met de voornamelijk organisatorische inslag van de discussiegrondslag - een politieke strekking had. In de resolutie wordt voortgeborduurd op het ontwerp-beginselprogramma van 1952, waarin de Nederlandse weg naar het socialisme is aangegeven en op de resolutie over de "Nieuwe Aanpak" van het werk van de partij, na terugkeer van Paul de GROOT uit China en Moskou in November 1955 verschenen.

Naar de partij toegerekend is dit document een poging om het probleem van de politieke lijn weer in het middelpunt van de politieke belangstelling te plaatsen; t.a.v. andersdenkenden geeft het document een bijzonder soepele weg voor toenadering aan, zonder dat evenwel de ideologische principes worden verloochend.

Het 18e partijcongres.

Op het - van 5 t/m 7 October gehouden - 18e partijcongres zijn de in de discussiegrondslag vervatte voorstellen omtrent de partij-organisatie naar de achtergrond verschoven. In feite is het organisatieprobleem door middel van een congresbesluit naar de ijktafel verwezen. In verband hiermede is het weinig waarschijnlijk dat er op korte termijn ingrijpende wijzigingen in de partij-organisatie (zoals bijv. de opheffing van de bedrijfsafdelingen, de instelling van een partijraad) zullen plaats vinden.

Ondanks de oppositie in de partij - voornamelijk van een kleine groep intellectuelen - tegen de wijze waarop de partijleiding zich van de Stalin-zakke afsmaakte, heeft het partijbestuur zijn visie doorgezet, dat onder deze kwestie thans een streep moet worden gezet. Het is duidelijk

lijk, dat het zetten van een streep onder de Stalin-affaire - vooral gezien de huidige ontwikkelingen in Polen en Hongarije - bepaald niet tot de competentie van de CPN-leiding kan worden gerekend, en in de gelederen der partij blijft de twijfel heersen.

Op de gedachten omtrent de opheffing van de nevenorganisaties (in de eerste instantie van de EVC) schijnt de partijleiding reeds vóór het congres te zijn teruggekomen. Het alleen al voeren van gesprekken hierover - die n.b. in Augustus nog door de partijleiding werden gestimuleerd - werd door Paul de GROOT op het congres als schadelijk aangemerkt.

Het probleem van de politieke lijn van de partij is door het congres conform de ontwerp-resolutie meer op de voorgrond geplaatst. Aan het partijbestuur werd opdracht gegeven het beginselprogramma van 1952, dat nog steeds in een ontwerp-stadium verkeert - thans definitief uit te werken.

Slotconclusie.

Het XIe congres van de CPSU heeft in de CPN niet een zodanige ontreddeering teweeg gebracht, dat gewag kan worden gemaakt van een massaal wittreden van leden of van andere ontbindingsverschijnselen. De partijleiding blijft zich volledig solidair verklaren met de Sowjet-Unie en de CPSU. Zij houdt onverminderd vast aan de ideologische beginselen van het communisme t.w. het marxisme-leninisme en zij duldt geen afwijking van de leninistische organisatie-beginselen zoals deze o.m. tot uiting komen in het democratisch-centralisme.

De partijleiding in het algemeen en de algemeen secretaris, Paul de GROOT, in het bijzonder hebben de tot nu toe plaats gevonden de-Stalinisatie weinig gewaardeerd en hebben deze slechts met moeite kunnen verwerken. In de partij-gelederen blijft dienaangaande twijfel bestaan.

Er bestaat in de C.P.N.-leiding generlei voorkeur ten aanzien van bepaalde figuren in de leiding van de CPSU. Men houdt het oog gericht op de leiding van de CPSU als zodanig.

* * *

1 November 1956.